СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

Ас. д-р Пламен Петров
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *С членството на България в ЕС все по-осезателно се положиха основите на ключови секторни политики в основата на които се залага стремежът за изграждане на устойчива и все по-авангардна селскостопанска визия. Тази концепционална постановка намира своя естествена амалгама в принципното начало на новата обща селскостопанска политика подчинена на философията за постигане на многофункционално селско стопанство, което отговаря на потребностите на обществото и допринасяйки за опазването на околната среда и природните ресурси позволява на производителите да получават гарантирани доходи от своята дейност за повишаване на тяхната конкурентоспособност. В тази връзка целта на настоящото изследване е да представи динамиката в развитието на аграрния сектор в България, очертавайки тенденциите за периода 2013 – 2017г.*

Ключови думи*: аграрен сектор, стратегическо развитие, земеделска площ, продукция, пазари*

1. Въведение

В хода на икономическото развитие на България и прехода между централизиран и пазарен тип управление българското земеделие по недвусмислен път разкрива своята роля на стратегически сектор, който би могъл да опосредства гарантирането на икономическата стабилност и прогрес на страната. В тази връзка е необходима по-неотложна управленска мярка за налагането на рационален подход в подсилване сектора и неговата трансформация към отрасъл за удовлетворяване потребностите от качествена и достъпна храна, където високо технологичните преработвателни предприятия гарантират висока добавена стойност, успоредно с балансирано използване на природните ресурси и подсигурена жизнеспособност на селските райони (МЗХГ, 2019).

Независимо от това, че Оперативните програми към Европейските структурни фондове имат характера на нетен донор за укрепването на отрасъла през двата програмни периода, все още се наблюдава

недостатъчно развит потенциал за правилна пазарна ориентация и конкурентна форма, която да го направи монолитен фундамент от икономическата реалност, противостоящ на кризисния ефект от редица други сектори. Една от предпоставките за това е тенденцията на изпреварващ ръст вноса на месо, зеленчуци, плодове и други основни продукти пред износа и достигането му до нива от над седемдесет процента. Корекцията в рамките на така очертаната негативна тенденция би могла да се получи чрез прецизиране на институционалната среда и прилагането на по-ефективен контрол върху пазара на земеделска продукция, както и въз основа на изграждането на атрактивна финансова схема за привличане на работна сила, подпомагане и финансиране на дейностите по снабдяване с електроенергия, напояване и контрол на вноса. Преодоляването на тази тенденция би могло да се обуслови още и от изграждането и провеждането на мониторинг върху природната среда, който да подпомогне взимането на правилни решения за регулиране на оптималните отношения между човека и природата (Николова, 2015). В противовес на посочената динамика позитивен пример за устойчиво осигуряване на продоволствените нива с изявена национална компонента е производството на зърнените култури, макар те да не са намират в остра симбиоза с потребностите на множество направления, по-важни от които са преработвателния сектор и животновъдния отрасъл.

Географското разположение на страната ни и даденостите, които тя притежава предполагат по-експанзивен подход в оформянето на политика за реално превръщане на сектора в приоритетен за българската икономика и създаването на закономерни адекватни позиции в сферата на европейските и световни търговски отношения. За да се програмира и изпълни алгоритъмът на подобна стратегическа активност, визираната политика трябва да се заложи в контекста на отчитане влиянието на световни, геополитически проблеми, сред които с особена важност стоят: флуктациите в цените на международните пазари, демографските кризи, промените на климата, болестите при животните и човека и много други (Народно събрание на Република България, 2019). По този начин би могло да се моделира онази реформа, която да превърне земеделието в България в устойчив и модерно ориентиран дял от икономиката със стратегическо значение за националната сигурност и визия към нови и пионерско ориентирани научно-изследователски проекти.

2. Анализ на използването на площите със селскостопанско предназначение

Настоящия анализ почива на виждането на Герганов за това, че селскостопанската площ е функция от комбинирането между обработваемата земя и горските пасища, пасищните комплекси и естествените пасища (Герганов, 2010). Към датата на изследването площите с целево селскостопанско предназначение на Република България се остойностяват в рамките на 5 224 402 ха, или близо 47 на сто от цялата територия на България.

Таблица 1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2013-2017г. (ха)

ЗАЕТОСТ	2013	2014	2015	2016	2017
пшеница	1 328 062	1 305 733	1 151 225	1 215 684	1 197 768
ечемик	182 457	218 612	191 433	168 244	138 122
ръж и тритикале	31 506	37 020	24 190	30 909	30 639
царевица	518 471	480 929	524 121	468 762	461 085
други зърнени	22 938	19 768	31 479	21 304	19 600
слънчоглед	928 781	877 538	851 245	887 845	934 715,
тютюн	19 265	19 072	17 443	13 930	10 506
индустриални маслодайни култури	123 544	208 212	225 847	196 958	181 067
други индустриални култури	29 795	47 676	53 755	55 144	58 848
картофи	10 634	10 224	9 449	10 109	12 909
грах, фасул, бакла, леща и др. варива	8 263	4 877	24 617	33 928	78 389
пресни зеленчуци	26 846	29 394	37 538	46 527	33 312
разсадници					
едногодишни фуражни култури	4 685	7 206	6 871	14 223	17 705
Ливади засети с бобови и житни култури	83 237	87 715	94 682	108 793	117 951
угар	121 289	92 268	235 150	191 537	159 959
оранжерии	1 509	1 412	1 314	1 419	1 520
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 462 117	3 469 388	3 493 688	3 480 991	3 473 825
Семейни градини	16 757	17 072	15 664	15 367	15 258
овощни насаждения	66 824	66 057	68 543	77 625	84 320
лозя – чиста култура	60 474	53 521	54 210	52 517	53 251
семейни трайни насъждения	5 998	4 791	8 522	8 222	8220
разсадници	1 892	2 002	2 202	2 602	2 304
Общо трайни насаждения:	135 188	126 371	133 477	140 966	148 094
Оранжерии					
Постоянно затревени площи и ливади – овощни градини	1 381 049	1 363 984	1 368 665	1 384 088	1 392 352
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	4 995 111	4 976 815	5 011 494	5 021 412	5 029 529
Необработваема земя	263 698	216 125	191 258	193 228	194 873
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 258 809	5 192 940	5 202 752	5 214 640	5 224 402

Източник: МЗХГ, отдел „Агростатистика“

Използваната земеделска площ отбелязва увеличение от 0,2%, достигайки през 2017г. размер от 5 029 529 ха., което е 45,3% от територията на страната. От своя страна незначителна редукция от 0,2% се наблюдава в нивата на обработваемата земя, която през същата година достига дял от 69 на сто от използваната земеделска площ. През последната година от изследването овощните насаждения регистрират ръст от 8,6% спрямо предходната 2016г., като представляват 1,1% от използваната земеделска площ на страната. Делът на лозята в използваната земеделска площ е 1,7 на сто, а земите използвани за тяхното засаждане през последната година се увеличават с близо 734 ха. или 1,4%. Трябва да се отбележи, че необработваемите земи включени в изложените в таблицата емпирични данни не се експлоатират за селскостопанско производство с лаг по-голям от 5 години, но въпреки това те не изискват солидни средства за възстановяване експлоатационната им годност. На тази основа последните се увеличават с 1 645 ха. или 0,9 на сто спрямо приетата за базисна 2016г.

3. Анализ на брутната продукция като основен икономически показател за селското стопанство за периода 2015 – 2017г. (млн. лв.)

По данни от Министерството на земеделието, храните и горите брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“ за 2017г. се калкулира на 8 031,5 млн. лв., което е с 471 млн. лв. повече спрямо 2016г. или бихме могли да отчетем ръст от 6,2%. Основни съставни нейни елементи тук са продукцията от растениевъдството и животновъдството, продукцията от неотделими второстепенни дейности и селскостопанските услуги.

Съществена роля за покачването на стойностното изражение на брутната продукция от селското стопанство имат двата подотрасъла – Животновъдство и Растениевъдство. Брутната продукция от първия се увеличава с 67,9 млн. лв. или 3,8% спрямо предходната 2016г. Този ръст се проектира вследствие постигането на по-високи цени на производител и нарастването в стойностно изражение на продукцията от подсектори Производство на яйца и Производство на мляко. От своя страна растениевъдният подотрасъл регистрира увеличение от 367,7 млн. лв. или 7,2 на сто вследствие на благоприятните производствени резултати за последната година от анализа. Нарастване съответно от 5,8% и 4,5% се наблюдава и при другите два структурни компонента на брутната продукция от отрасъла, а именно: селскостопанските услуги и неселскостопанските неотделими второстепенни дейности.

Таблица 2. Показатели за селското стопанство
за периода 2015 – 2017 г. (млн. лв.)

	Показател	2015	2016/2015 (%)	2016	2017/2016 (%)	2017
1.	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител[1]), в т.ч.:	7015,7	-1,6%	6901,9	6,3%	7337,5
1.1	Продукция от растениевъдството	5058,1	1,1%	5115,2	7,2%	5482,9
1.2	Продукция от животновъдството	1957,6	8,7%	1786,7	3,8%	1854,6
2	Селскостопански услуги	485,2	-9,4%	439,8	5,8%	465,3
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	230,9	-5,2%	218,8	4,5%	228,7
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство (по цени на производител[2]) (р4 = р 1.1 + р 1.2 + р 2 + р 3)	7731,8	-2,2%	7560,5	6,2%	8031,5

Източник на данни: МЗХГ

4. Изводи и препоръки

Апликираните в излъчената разработка емпирични данни и динамиката в експлоатацията на селскостопанските площи все още не разкрива необходимия потенциал за налагане на сектора като модерен, мощен и динамичен дял от българската икономика с изявена конкурентна позиция в условията на търговските отношения. Това открива необходимост от дебат за намирането на комплекс от мерки, които да са в услуга на политиките по утвърждаване стратегическото му място. С оглед на така организираното стилистично направление основните препоръки, които биха подчертали успешното развитие на земеделието в България се категоризират в рамките на някои от следните по-важни измерения:

[1] Цени на производител – цени, не включващи субсидии по продукти

[2] Цени на производител – цени, не включващи субсидии по продукти

- Създаване на кооперативен модел между производители, преработватели и предприемачи за ускорена и по-ефективна бизнес комуникация
- Облекчаване административните процедури за достъп до национално и европейско финансиране
- Оптимизиране разходите на отделните стопанства
- Задълбочаване връзката между образователните центрове и практиката и създаване на по-широко приложими научно-изследователски проекти
- Инкорпориране на нови технологии за прецизно земеделие

ЛИТЕРАТУРА

Герганов, Г., Блажева, В, & Грозева, Д. (2010). *Икономика на аграрното предприятие.* Свищов: АИ „Ценов“.

Николова, М., Линкова, М. (2015). *Организация и управление на защитени природни ресурси.* Свищов: АИ „Ценов“.

МЗХГ (2019). *Визия на Република България за бъдещето на Общата селскостопанска политика след 2020 г*. Изтеглено от Министерство на земеделието, храните и горите на 30.08.2019г.: https://www.mzh.government.bg/bg/obsha-selskostopanska-politika-2021-2027-g/viziya-na-republika-blgariya-za-osp-2021-2027-g/

Народно събрание на Република България (2019). *Национална стратегия за устойчиво развитие на земеделието в България*. Изтеглено на 30.08.2019г. от: https://www.parliament.bg/pub/cW/2015100109360443_NAC_STR_RAZV_SS.pdf